

Universitätsbibliothek Paderborn

Cvrsvs Theologici ...

Ea Brevitate Conscriptus, Qvam Tot Tantarvmqve Rervm Amplitudo Et
Varietas Patitvr ...

Quas Prima Pars Et Prima Secundæ Divi Thomæ Complectvntvr -
Qvæstiones Insvper Ad Mores & praxim spectantes, quæ peculiarem cum
Scholasticis habent connexionem, declarantur

Carleton, Thomas Compton

Leodii, 1659

Sect. III. Argumenta contenduntur proceßiones divinas non esse
intellectum & voluntatem.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13718

*Varia consue-
ra circa opi-
nionem Du-
randi.*

tatem, contendit nihilominus eas immediatè esse per naturam. Hanc tamen sententiam rejiciunt omnes Theologi: imò multi gravem ei censuram inurunt. Valentia eam appellat temerariam: Zumel non temerariam tantum, sed forte erroneam: Suarez errori proximam: Molina periculosam in fide, & erroneam: quare eam planè rejiciendam affirmant.

*III. Processiones
Divinae sunt
immediatè
per intellectu-
m & volun-
tatem.*

III. Dicendum itaque divinas processionem esse immediatè per intellectum & voluntatem, prout ratione nostrà à naturà distinguuntur: ita S. Thomas 1. p. q. 27. per totam. Halensis 1. p. q. 42. memb. 2. S. Bonaventura in 1. dist. 10. & 27. Scotus in 1. dist. 2. q. 7. Suarez hic, lib. 1. de Trin. cap. 5. num. 4. Molina hic, art. 5. disp. 2. Tan. 1. p. disp. 4. q. 2. dub. 2. num. 4. & 8. cum aliis.

*IV. Ex Scriptu-
ra est istud
Divinae pro-
cessiones esse
immediatè
per intellectu-
m & volun-
tatem.*

IV. Ratio est: nihil enim in Scripturà frequentius, quàm ut Filius vocetur Verbum, Sapientia Patris &c. ac propterea dicitur Ecclesiastici 24. v. 5. *Ex ore altissimi prodixisse; oris autem nomine in re spirituali, ut notant omnes, significatur intellectus, quo nimirum quis sibi loquitur, sicut linguà, seu ore corporeo loquimur aliis, juxta illud Psal. 36. v. 32. Os justi meditabitur Sapientiam.* In Scripturà etiam mentio sub iis nominibus fit de Spiritu Sancto, quæ denotant ejus processionem esse per voluntatem, dum nimirum ea, quæ ad amorem & sanctificationem pertinent, ei peculiariter tribuuntur: sic ad Roman. 5. v. 5. dicitur: *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis.* Deinde Actorum 2. habetur descendisse Spiritum Sanctum in formà ignis: quo denotabatur eum ignem esse Spiritualem, seu amorem, qui discipulorum corda inflammabat. Unde multi ex Sanctis Patribus per ignem, quem Christus Lucæ 12. v. 49. dicit se venisse mittere in terram, intelligunt Spiritum Sanctum. D. etiam Augustinus lib. 9. de Trin. cap. 12. & lib. 15. cap. 17. ait *Spiritum Sanctum esse procedentem a-*

*Spir Sanctus
est ignis, quò
venit Chris-
tus mittere
in terram.*

*V. Scriptura &
Patres prop-
riè accipi
debent.*

V. Imò Sancti Patres divinas processionem semper per actus intellectus & voluntatis declarant: has autem omnes tum Scripturæ, tum Patrum locutiones ad improprios & metaphoricos sensus detorquere, est contra regulam illam à Theologis assignatam, nempe verba Scripturæ & Patrum debere propriè, & ut sonant, accipi ubi possunt: posse autem hic propriè accipi ostenditur ex solutione eorum, quæ à Durando objiciuntur. Et sanè eodem modo posset Durandus dicere secundam in Trinitate Personam, non esse propriè, sed tantum metaphoricè Filium, sicut ait esse metaphoricè Verbum, cum Scriptura & Patres eodem modo de uno loquantur, ac de altero.

*Secunda Per-
sona est prop-
riè Filius;
ergo propriè
Verbum.*

*VI. Natura in-
tellectualis
non opera-
tur ad intra,
nisi per in-
tellectum &
voluntatem.*

VI. Ratio denique hujus rei probabilis est: in naturà quippe intellectuali, ut rectè observat Sanctus Thomas hic, q. 27. art. 3. & 5. non datur processio ad intra, nisi secundum intellectum & voluntatem: & in hoc, ut ait S. Augustinus, creatura rationalis est vera imago Dei, quòd nimirum, sicut illa non operatur ad intra nisi per has duas facultates, ita nec Deus. Deinde, ut etiam notat idem S. Thomas art. illo 5. reddi alioqui ratio non posset, cur processionem in divinis sint tantum duæ.

*VII. Quid, si quis
diceret na-
turam Di-
vinam esse
intellectum
& volun-
tatem.*

VII. Id tamen observandù, si quis naturam divinam formaliter sitam esse dicat in intellectione & volitione, cum argumentis tum ab auctoritate, tum ratione hic adductis, non impugnari; nec enim vitio vertunt Durando Theologi, quòd proces-

siones hæc dixerit esse immediatè per naturam, sed quòd negaverit esse per intellectum & voluntatem.

SECTIO TERTIA.

Argumenta contententia Processiones divinas non esse per intellectum & voluntatem.

OBICIT Durandus primò: Intellectus divinus (idem est de voluntate) est omnibus tribus Personis communis, ergo non potest esse principium peculiariter, in Patre productionis Filii. Contra: non minus natura divina est omnibus tribus Personis communis, quàm intellectus; ergo nec natura poterit esse immediatum principium productionis Filii. Eo ergo modo, quo ipse in Patre dicit naturam determinari ad productionem Filii, dicemus nos determinari intellectum.

*I. Non minus
natura Di-
vina est om-
nibus Per-
sonis commu-
nis, quàm
intellectum.*

Dico itaque principium hinc producendi Filium & Spiritum Sanctum esse intellectum & voluntatem, hæc tamen facultates terminari debent peculiaribus personalitatibus, seu relationibus; sine his enim fecunditatem suam exercere nequeunt. Licet ergo tam Filius quàm Spiritus Sanctus habeant eundem intellectum cum Patre, non tamen possunt producere Filium, quia principium productivum Filii est intellectus divinus, ut in Patre, seu ut terminatus relatione Paternitatis. Similiter principium producendi Spiritum Sanctum est voluntas ut in Patre & Filio; ex quo constat, quamvis Spiritus Sanctus habeat eandem voluntatem, cum tamen eam non habeat eodem modo, seu iisdem personalitatibus terminatam, non potest producere Spiritum Sanctum.

*II. Quo pacto
intellectus,
& voluntas
sint in divi-
nis principia
productiva.*

Objicit secundò: in creaturis, etiam iis quæ operari possunt immanenter productionem Filii, seu alterius personæ, non fieri per intellectum & voluntatem, sed per immediatam operationem ipsius naturæ; ergo nec Deus hoc modo Filium producit. Sed contrà: hoc enim argumentum probaret nullas omnino in Deo esse processionem ad intra; nulla enim res creata, purè intellectualis potest, etiam per actionem immediatè à naturà procedentem, substantiam suam communicare: malè ergo à rebus creatis arguitur ad Deum: maxime, cum ut sectione præcedente num. 4. & 5. vidimus, Scriptura & Patres dicant Divinarum Personarum processionem esse per intellectum, & voluntatem. Quando autem Aristoteles 9. Metaph. tex. 16. dicit per actiones immanentes nihil produci, intelligit nihil per eas produci extrinsecum, non tamen negat verum ab iis produci terminum ad intra, cum intellectus intelligendo, verè agat.

*III. Differentia
in modo pro-
ducendi Fi-
lium in crea-
turis & di-
vini.*

Objicit Durandus tertio, asserere quosdam ex Patribus, Filium in divinis procedere naturà, non voluntate. Respondetur primò velle eos procedere ipsum necessariò, non liberè. Respondetur secundò, ideo ejus processionem esse naturà, non voluntate, quia est Filius naturalis, non adoptivus, qui scilicet ex merà voluntate ac benevolentia adoptantis, in Filium asciscitur. Tertio, nam ut ait S. Thomas 1. p. q. 30. art. 2. ad 2. & q. 10. de Potentià art. 2. ad 11. intellectus & natura in Deo coincidunt, unde idem est procedere per intellectum & per naturam, quia scilicet ex vi processionis commu-

*Ad hanc im-
manenter,
verè aliquid
ad intra pro-
ducunt.*

*IV. Quo pacto
dicant quò-
dam ex Sa-
ctis Patribus
Filium pro-
cedere natu-
rà non vo-
luntate.*

communicatur ei intellectus, seu natura; de quo postea.

V. Obijcit quartò: processiones istæ sunt ex fecunditate naturæ, ergo non per intellectum & voluntatem. Negatur tamen consequentia: quamvis enim Processiones divinæ sint immediatè per intellectum & voluntatem, dici possunt esse ex fecunditate naturæ, licet natura, non per se immediatè, sed per suas facultates operetur: sicut in variis substantiis creatis contingit, quæ secundum probabilem sententiam, non per se immediatè, sed per suas potentias operantur. Radicalis nihilominus fecunditas in præsentem provenit ex infinitate naturæ; utpote quæ in omni re est prima, seu fundamentum; unde quicquid perfectionis in re ullâ est, tribuitur naturæ.

VI. Obijcit quintò: æternitas, immensitas, & aliâ attributa nihil producent, ergo nec intellectus & voluntas. Nego consequentiam: operationes enim ad intra propriæ sunt intellectus & voluntatis, ut in creatis videmus. Omnipotentia nihilominus, ut ab intellectu & voluntate distinguitur, est principium operationis transeuntis, seu ad extra.

SECTIO QUARTA.

An hæ processiones sint per intellectum & volitionem.

I. OSTENDIMUS sectione præcedente, si intellectus & volitio à naturâ suo modo distinguantur, processiones divinas non esse à naturâ immediatè, sed per intellectum & voluntatem. Nunc ergo ulterius quaerimus, utrum formaliter sint per intellectum & volitionem, an aliquid aliud ad eas debeat concurrere.

II. Ad rem hanc melius percipiendam notandum processiones divinas, in duplici esse differentiâ, activas scilicet, & passivas. Processio activa est illa, quâ una Persona aliam producit, estque hæc processio in ipsâ Personâ producente. Passiva autem processio est illa, quæ tenet se ex parte Personæ productæ. Paternitas exempli gratiâ est processio activa, quâ Pater producit Filium; Filiatio verò est processio passiva, in Filio existens: & idem est de Spiritu Sancto respectu Patris & Filii. Hanc divisionem Processionum tradit communis Theologorum Schola cum S. Thomâ hic, q. 40. art. 2. corpore, & q. 41. art. 1. & 5. & alibi; estque hæc doctrina ad præsentem quaestionem rectè intelligendam planè necessaria.

III. Præsens ergo difficultas est, utrum Processiones divinæ, per quas scilicet Filius & Spiritus Sanctus producuntur, sint per intellectum & volitionem, an hæ actiones generandi & spirandi sint actus intellectus & voluntatis divinæ; ab actuali intellectione & volitione distincti. Ratio autem dubitandi est; intellectio enim & volitio sunt omnibus tribus Personis communes: ergo si per intellectum & non per aliam actionem Patri peculiarem (idem est de volitione respectu productionis Spiritus Sancti) procedat Verbum divinum, omnes tres Personæ generabunt, cum omnes perinde intelligant.

IV. Scotus itaque in 1. dist. 2. q. 9. §. Obijcit, duplicem in Deo intellectum, seu actum intelligendi distinguit, essentialem unum, omnibus tribus Personis communem, alium notionalem, sic dictum, quod per eum una Persona ab aliis dignoscatur, & hunc appellat dictionem. Per primum ergo actum,

R.P. Comptoni Theol. Scholast. Tom. I.

seu essentialem, negat Filium procedere, ob rationem numero præcedente positam; sed Divini Verbi generationem esse ait per secundum, seu per dictionem, hic enim actus est Patris proprius, & consequenter aptus, ut per eum producat Filium. Eodem modo duos actus voluntatis in Deo distinguit Scotus, Amoris omnibus communem, & Spirationalis, & per hunc ait Patrem & Filium producere Spiritum Sanctum.

Hunc Scoti discursum à Theologis passim rejici video: duobus tamen modis intelligi potest, & in altero mihi non omnino à vero aberrare videtur; nam inter intelligere & dicere, affirmare omnes debent, dari in divinis differentiam, cum omnes tres Personæ intelligant, omnes tamen propriè non dicant, sed solus Pater. Et idem est de amore essentiali, & notionali, nempe spiratione activâ, quæ operatio soli Patri & Filio competit.

Primo itaque intelligi potest Scotus, quasi duplicem in Deo statuatur cognitionem, seu representationem objecti, ratione saltem distinctam, quarum una sit essentialis, & toti Trinitati communis, altera notionalis & peculiaris Patri: hoc autem dici nequit: frustra enim hoc modo multiplicantur in Deo cognitiones, cum essentialis, in ratione representationis & perceptionis objectorum abundè sufficiat. Deinde non potest in Deo multiplicari duplex intellectus, quorum unus sit essentialis, alius notionalis; ergo nec duplex intelligere, antecedens constat: eodem enim modo omnia alia attributa multiplicari deberent, dicique dari in Deo duplicem justitiam, essentialem scilicet & notionalem, duplicem bonitatem, misericordiam &c. quæ tamen ab omnibus nullo modo censentur admitenda.

Tandem, intelligere illud notionale, redditur ejusmodi, seu propria Patris per aliquam relationem, seu personalitatem, relatio autem ac personalitas non sunt cognitio aut representatio, Pater siquidem nec per Paternitatem intelligit formaliter, nec per Filiationem, alioquin esset sapiens & intelligens formaliter per Verbum quod producit, hoc autem nullâ ratione est concedendum, ut fuse ostendit S. Augustinus lib. 7. de Trin. cap. 3. & alibi. Existimo ergo mentem Scoti intelligendam esse juxta sequentem sententiam:

Verus itaque rem hanc explicandi modus est, ut dicatur, unum tantum in Deo esse intelligere, seu cognoscere, idque toti Trinitati commune; fieri autem notionale, & determinari ad Patrem, reddique dictionem, & generationem activam per relationem Patris. Spiratio item, in actuali volitione consistit, connotando relationem Spiratoris. Hæ tamen relationes non ad intelligendum & amandum conferunt, sed ad producendum: ita Suarez lib. 1. de Trin. cap. 7. Valq. 1. p. disp. 112. cap. 3. Arrubal hic, disp. 97. cap. 3. Becanus 1. p. cap. 1. q. 2. Tannerus 1. p. disp. 4. q. 2. dub. 3. Granado hic, tract. 1. disp. 3. sect. 3. & alii.

Solum noto, quamvis detur in Deo vera & realis potentia generandi & spirandi, tamen non est hæc potentia respectu actuum generandi & spirandi, sed respectu terminorum productorum, Filii scilicet & Spiritus Sancti. Unde quando S. Thomas 1. p. q. 41. art. 4. ait dari in Deo potentiam respectu actuum notionalium, rectè eum exponit Cajetanus ibidem, solum velle illum, dari hujusmodi potentiam ad actus notionales, non secundum se, sed quoad terminum productum, seu ad summum ad processiones passivas, non activas.

Intellectio, & dicitio.

Amor, & Spiratio.

V.

Hæc Scoti sententia duobus modis potest intelligi.

VI.

Quo sensu Scoti opinio non sit referenda.

Admitti nequit in Deo duplex intellectus, essentialis, & notionalis.

VII.

Intelligere notionale, redditur ejusmodi per relationem.

Pater non intelligit formaliter per Verbum à se productum.

VIII.

Quo pacto intelligere in divinis reddatur notionale.

IX.

In ordine ad quos terminos detur in Deo potentia generandi, & spirandi.